

Lig danser ikke - vel?

ET UNDERVISNINGSFORLØB OM MICHAEL JACKSONS "THRILLER".

Af Søren Schmidt

Musikvideoen vil tilsyneladende underholde og inspirere os. Men den vil alligevel først og fremmest skabe et behov hos os for den musik og den kunstner, den tager udgangspunkt i. Den billedgørelse af musikken skal få os til at gå hen og købe pladen. Musik udløser billeder og stemninger, men nu vil videoen gøre det for os på forhånd, sådan at købet af pladen vil give mulighed for at genskabe de billeder og de stemninger, videoen gav os.

Det var en af de konklusioner Ib og jeg fik os, da vi havde om musikvideoer. Der var i hvert fald to grunde til at vi valgte musikvideoer som emne i musikundervisningen sidste efterår. Den ene var, at jeg havde skaffet mig en kopi af en række Michael Jackson videoer på Nordisk sommeruniversitets samling i sommerferien, hvor vi også havde diskuteret og analyseret lidt på videoerne. Den anden var, at MJ netop i løbet af sommeren 1984 slog rigtigt igennem også i Danmark. Det var ikke fordi Ib var så vilde med MJ. Når man nærmer sig de 16 år og lige er kommet hen i en lidt mere intellektuel skoleform, så starter man ikke med at erklære sin kærlighed til en så éntydig ungteener-ager-popstjerne som Michael Jackson. Men at han var populær, det ville ingen bestride, og at han også fascinerede Ib, det fremgik efterhånden. De tre dobbelttimer forløbet varede blev først og fremmest centreret om ham og hans vi-

deor fra millionsælgeren "Thriller" med hovedvægten lagt på pladens titelnummer.

Nu var 1b en ret sang- og musikglad klasse. Og det første spørgsmål, der melder sig, når man tænker sådan et forløb igennem er, om der også er noget musik, som kan synges og spilles. Mindre og mindre af den nye musik kan faktisk synges eller spilles af amatører. Det gælder for langt de fleste 80'er hits, at det enkelte nummers identitet ikke længere ligger i melodi og harmoni, men i puls og sound. Tendensen er i øjeblikket, at et hits a-stykke (vers) ligger på ganske få akkorder med en modal (kirketonal) melodi, som knap er en melodi, men nærmest et recitativ med meget personlige betoning og fraseringer. B-stykket (refrain) ligger tættere på den traditionelle schlagers dur-mol tonalitet, men stadig med ret svagt profilerede melodilinjer. Det er et resultat af en længere udvikling, hvor instrument- og optaget teknologi har hovedansvaret for, at sound'en har kunnet blive så vigtig. Og funk/disco stilbølgenes dominans i slutningen af 70'erne har gjort puls og rytme til det andet afgørende stilelement. Hermed er i øvrigt ikke sagt, at stilforskelle generelt er udviskede - der er stadig klar forskel på soul, funk, jazz-rock, latin, reggae o.s.v. Men hvor melodi og harmoni tidligere var dominerende både for det enkelte nummers identitet og for kunstnerens særpræg, så har puls og sound overtaget rollerne som dominerende identitetsparametre. Dette gælder med undtagelser. Ind imellem optræder hits med stærkt profileret melodi og harmonik - f. eks. dette forårs kæmpehit "We are the World" af Michael Jackson. Men det er, som her, ofte numre, som kun er et langt omkvæd, som gentages og gentages. Vers og refrain kan så adskilles som solo og kor, men ikke harmonisk og melodisk. Således er det ofte hit-undtagelserne, som kan spilles og synges af almindelige danske gymnasieelever. Vores udvalg af Michael Jackson videoer var af den usynkelige slags.

Projektet blev derfor først og fremmest et se-lytte-snakke projekt: Hvorfor er "Thriller" videoen så fascinerende? Hvordan påvirker dette sammenkog af musik og billeder os? Har videoen et, eller måske flere skjulte budskaber? Fra disse almindelige ideologikritiske spørgsmål skulle vi så bevæge os over til en mere generel diskussion af musikvideogenren, om hvordan den påtvungne billeddannelse påvirker vores individuelle billeddannelse til musik, o.l.

Den uforløste harmoni

Vores materiale var sangen "Thriller" (6 min.) fra LP'en af samme navn, videoen "Thriller" (ca. 15 min.) og videoen "Making Thriller" (ca. 30 min.). Hertil kom så andre Michael Jackson og "Jackson five"-hits og videoer. Musikken til "Thriller" bygger ekstremt på sound'en - på et traditionelt skræklydbillede. Bortset fra et overgangsstykke i slutningen af sangen kører musikken i det samme basrif (bassynthesizer) i både vers og refrain. Det får en funktion af orgelpunkt, hvoropimod blæsere, strygesynthesizers og sangstemme spændes - specielt i overgange og i refrainet, hvor de bevæger sig i andre harmonier end bassens fastholdte. Udover døre, der knirker og ulve, der hyler, giver denne harmoniske idé (orgelpunktet) association til traditionelle skrækfilms brug af barokliggende orgelmusik. Sangmelodien er i verset helt konturløs, mens den i refrainet ligner det traditionelle 80'er-hit med en mere tonal karakter, selvom den som sagt opererer på basis af et fastlåst basrif. Harmonisk forløses sangen ikke - der er ikke nogen dominant-tonika kandidate til slut. Men den slutter med Vencent Price' rap, hvor han med dyb basstemme fremmaner uhyggen. Her er basrif'et stået af og afløst af en rytmisk figur på 'en bastone, som musikalsk heller ikke forløses. Den (forløsnings) kommer først efter at musikken er ophørt dels med Price' dybe, rungende latter, dels med en dør som knirker og smækker i med et flot 10 millioner-dollars-studies brag. Vi finder harmonisk en lang dominantakkord, som varer he-

le nummeret og som ikke opløses musikalsk, men i to lyd-effekter. Det lægger op til videoens handlingsforløb, hvor sangen dels placeres i midten og således ikke del-tager i videoens kulminationer, hvor der faktisk er helt traditionel skrækfilm-underlægningsmusik på. Dels slut-ter videoen åbent med fastfrysningen af MJ's varulveøjne efter, at vi og hans pige troede, at nu var det slut.

Sangtekstens forløb er en ung mands fremmaning af nattens (og sexualitetens) skræk for sin veninde. Det sker i de to første vers, hvis refrain lyder:

"Cause this is thriller, thriller night.
And no one's gonna save you from the beast about to strike.
You know it's thriller, thriller night,
You're fighting for your life inside a killer, thriller tonight".

Men der er redning for pigen:

"Now is the time for you and I to coudle close together,
All thru the night I'll save you from the terrors of the screen,
I'll make you see".

Teksten starter ret barskt og uden håb, men efterhånden æn-drer den karakter mod en mere uskyldig pubertetsforførel-sessang af den slags, populærmusikken siden 50'erne har vrimlet med. Som hale på sangen kommer Price's rap-sekvens, hvor alle skrækvisionerne fra sangens start manes frem igen. Rap'en slutter med:

"Your body starts to shiver
For no more mortal can resist
The evil of the thriller.

Can you dig it?!!!
(Into maniacal laugh, in deep echo)".

Nu bliver forførelsen mere symbolsk håndgribelig. Hvor "Thriller" indtil nu har haft dobbeltbetydningen af skræk-film og (to thrill) en rastløs søgen efter spænding, så anes her en tredje fallisk betydning. Symboldiskussionen fra dansktimerne kan nu komme på bordet.

Varulv eller lig

Videoen følger ikke pladenummeret som en billedmæssig illustration. Den er længere, har spillefilmskarakter og -budget og er iscenesat af skrækfilminstruktøren John Landis. Musik siden er i starten og slutningen traditionel filmmusikkliché, og refrainerne udskydes til efter alle vers er sunget.

Der er videre indføjjet et længere instrumentalafsnit mellem Michael Jackson og Vincent Price. Sangen bliver reduceret til et handlingsafsnit, hvor den meget unge mand følger sin meget unge veninde hjem fra biffen og syngende og forførende danser rundt omkring hende. Videoen starter med en sekvens i 50'er-stil. MJ kører en tur med veninden og bilen sætter "tilfældigt" ud midt i natten ude i den store og mørke skov. MJ erklærer pigen sin kærlighed, men hun må vide, at han ikke er som de andre. Selvfølgelig er du ikke det, siger pigen, som naturligvis ser kæresten som noget unikt. Men da fuldmånen i det samme dukker frem fra skyerne, forvandler den pæne unge 50'er-dreng sig til en varulv. Pigen løber skrigende bort gennem skoven, MJ-varulven jager og fanger hende og skal netop til at, da vores synsvinkel drejer væk fra lærredet og ud i biffen, hvor 80'ernes MJ og hans pige (samme skuespillerinde som i 50'er-sekvensen) sidder - det var bare en film. MJ er meget optaget af filmen, æder popkorn og smiler til lærredets voldsomme lyde. Hans veninde er skrækslagen og vil ud. Modstræbende går han med og på vejen hjem "beroliger" han veninden med sin dans og sang. Miljøet er amerikansk storbyslum og i slutningen af sangen kommer de forbi en kirkegård. Kameraet bliver hængende, da de er gået forbi, og vi ser ligene komme op af gravene. De følger efter de unge, som omringes. Pigen skriger og søger hjælp hos MJ, men han forvandles pludselig til et lig også. Pigen flygter alene og ligene følger efter i en Hollywood-show-dance med MJ i spidsen. Illusionen brydes - vi er ikke længere i en skrækfilm, vi er på en dansescene. Der er ikke

noget så unaturligt som lig der danser showdance? Illusionen genoptages, pigen er flygtet ind i et gammelt forfaldent hus, hvor hun falder om på en gammel sofa. Ligene bryder ind i huset. Døre, vægge, lofter, vinduer gennem-brydes som var de af papir, de nærmer sig truende den lig-gende pige. Hun skriger - og vågner. Det var bare en drøm. Hun var på besøg hos Michael ('s forældre). Han har vækket hende og vil følge hende hjem. Han er sød, han smiler og vender sig mod os. Vi ser hans øjne, det er varulveøjne, billedet fryses, refrainet kører på lydsiden og rulleteksterne kører hen over "varulve-Michael".

Michael Jackson er kilden

Videoen viser os to forførelsesscener med det samme meget unge par, hvor drengen bliver forvandlet til henholdsvis varulv og lig. Forvandlingen sker begge gange lige før forførelsen skal fuldbyrdes i en tættere kropslig kontakt. Anden gang udbygges forvandlingen med forfølgelsen af pigen og huset, som gennembøres og splintres af ligene og MJ. Den giver således en billedmæssig symbolparallel til sangtekstens fallossymbol "Thriller" i rap'en. På den måde knyttes både i sangtekst og i videoens symbolbrug den tidligere seksuelle aktivitet sammen med skræksymboler og vold i en blanding, som nok gør indtryk på seeren og lytteren, men som så sandelig ikke er særlig rar. Om denne symbolik er tilsigtet eller ej, er ikke særlig interessant. MJ tager i en fortekst til videoen forbehold for tro på overnaturlige ting. (Han er meget troende Jehovas vidne). Men man fristes til at tro, at den umoralske kobling af seksualitet og angst, som Ib og jeg fandt, bedre ligger i forlængelse af hans "tro" og i hvert fald af det reganske USA's "moral".

Volden og symbolikken gør indtryk på seeren, og dermed opfylder videoen i hvert fald sin mission med at placere kunstneren og nummeret så fremtrædende som muligt i seerens bevidsthed. Og skulle man have forbehold overfor

dobbeltmoralen, så lægges der jo ikke skjul på, at det hele er et nummer: lig danser jo ikke - vel? Publikum tog godt mod pladen, som blev solgt i over 37 millioner eksemplarer, og dermed placerede sig som verdens mest solgte LP nogen sinde. Videoen om videoen "Making Thriller" blev verdens mest solgte video med 800.000 eksemplarer. Den er en lille spillefilm om, hvordan Thriller-videoen blev til og specielt om hvor dygtig MJ er, hvor flittig han var, hvor svært det var at maskere hans grusomme forvandlinger, hvor sød han var som barn, hans danseevner, at han er kilden under tærne o.s.v. o.s.v. Her bliver det slået fast med syvtommersøm, at MJ på ingen måde er nogen varulv eller noget lig - lig er ikke kildne, vel-, men en hårdtarbejdende, dygtig og venlig, smilende popstjerne. Og pladeselskabet og MJ fik sig en ekstraprofit på videoen om videoen, når man nu alligevel var igang.

Genrens uærlighed

1b og jeg så altså de her videoer. Og vi fik faktisk nogle gode diskussioner ud af det. Først skulle vi finde ud af hvad der foregik i "Thriller". Selvom den er længere end gennemsnitlige videoer, som normalt har samme længde som musiknummeret. Og selvom den ikke benytter sig af den ellers gængse ultrahurtige klippeteknik, så kunne det godt være svært at få fat på filmens virkelighedsplaner: 50'er-biograffilmen, drømmen og "virkeligheden" til slut. Dernæst skulle vi finde ud af, hvad sangteksten og videoen tematiserede, og det kom der en vældig fin diskussion om vold og sex ud af. Videoens hårdkogte symbolverden er så tilpas tydelig, at elevernes dansklærersyndrom: "Du ser også symboler overalt" blev undgået. Eleverne kunne ikke undgå at se symbolerne selv og at formulere sig omkring dem. Det førte videre til en snak om Michael Jacksons idoltype. Hans mærkelige mellemstatus: Han er ikke rigtig sort (kunstig "hvid" næse) - ikke rigtig hvid, han er ikke rigtig mand (platonisk forhold til kvinder - ikke kvinde (heller ikke bøsse), han er religiøs og meget moralsk,

men oser af pubertetssex, er voksen, men ser ud som og behandles (i "Making Thriller") som et barn. Med denne status har han som den første sorte kunstner formået at overgå både Sinatra og Beatles som mest sælgende på plademarkedet også hos det hvide amerikanske publikum. Hans evner som danser og hans "synlige" kvaliteter gør ham velegnet til videomediet, hvor krop og udstråling er helt afgørende. Det førte over i en diskussion af, hvad videomediet gør ved musikken. For det er ikke længere sådan, at populærmusik skal sælges på sine musikalske kvaliteter. Det er i højere og højere grad videoerne, som skal sælge musikken. Det betyder, at når en kunstner laver sin tekst og musik, så skal han have den kommende video langt fremme i sin bevidsthed. På tekstsiden betyder det, at billedannelserne skal kunne passe ind i videosprogets hurtige klip og som regel skrappe, markerede effekter. Det giver korte og overeksponerede sproglige billedannelser og ofte usammenhængende og klichéfylde tekster. Musikken får funktion af filmunderlægningsmusik, hvor sound'en bliver afgørende for at lægge den rette stemning, og hvor filmmusikklichéer danner forbillede.

Musikkens billedannelse skal ikke længere foregå inden i den enkelte lytter. Den bliver serveret fiks og færdig med det formål at gøre et så dybt indtryk, at konsumenten nødvendigvis må genskabe billederne ved at købe musikken. Videoen produceres som og er en reklamefilm. Der sælges musikvideoer, men salget er stadig helt marginalt. Videoerne benytter samme hæsblæsende sprog og den samme hårdtslående billedannelse og symbolik som reklamefilmene. Der findes folk som hævder musikvideoens ret som selvstændig kunstart med et slags postmodernistisk formsprog. Men genrens grundlæggende problem er, at den ikke spiller ærligt spil. Den eksisterer ikke for sin egen skyld. Den skal ikke nydes, vække irritation eller inspirere. Den skal først og fremmest sælge den musik, som den selv har reduceret til underlægning. Den skal skabe et behov hos see-

ren for at genkalde sig dens stemning og billeder ved at købe dens musik.

Det var, hvad Ib og jeg fik ud af at se og snakke om videoer.

I forløbet er der foruden de nævnte værker med Michael Jackson anvendt uddrag af følgende tekster:

- Musician nr. 69, juli 1984, p. 44-55: "Michael Jackson".
- Newsweek, 16. juli 1984, p. 34-40: "The tour, the money, the magic".
- Vårt Land (Norge), juni 1984: "Phantasté".
- Thrillerdiskusjonen, stencil fra NSUs Oslo kreds af Lars Mjøset, Curt Johnson m.fl., 29.5.1984.

Søren Schmidt underviser på Herlev Statsskole i musik og dansk.

Undervisning i massekommunikation i samfundsfag

Af Jette Tybjerg

Jeg underviser på 7. år i dansk og samfundsfag på et enkeltfagskursus på HF-niveau. Mit speciale er massekommunikation, som jeg efter bedste evne har søgt indpasset i fagene. Det er nok lykkedes bedst i samfundsfag på tilvalgsniveau, hvorfor jeg her vil redegøre nærmere for disse undervisningsforløb.

I samfundsfag er mediernes funktion i samfundet et godt emne. Eleverne ønsker en bred og almen orientering om de eksisterende massemedier (aviser, radio og TV) og en sammenligning mellem disse. Jeg har gode erfaringer med at undervise i massekommunikation. At der er utallige oplagte muligheder for elevaktiviteter er nok en af grundene. Desuden er medierne - og specielt nyhedsformidling - uundgåelig hverdagskost. Eleverne ønsker som medieforbrugere at blive i stand til at frasortere og indtage en kritisk holdning overfor det daglige bombardement af indtryk og påvirkninger fra medierne.

Nedenfor er et af mine undervisningsforløb aftrykt. Jeg skal uddybe, hvad der ligger i emnerne og derfor vise muligheder for at prioritere anderledes. Desuden vil jeg til sidst omtale nærtbeslægtede områder til nyhedsformidlingen.